

Notat

Til	Stortingets kirke-, utdannings- og forskningskomité
Fra	Hovedorganisasjonen Virke
Dato	21.04.2015
Sak	Konsentrasjon for kvalitet - Strukturreform i universitets- og høyskolesektoren

De fleste private høyskoler og vitenskapelige høyskoler er medlemmer i Virke, og vi har derfor vært involvert i strukturreformen både fra et institusjonsperspektiv og fra et arbeidsmarkeds perspektiv på vegne av våre over 19.000 medlemmer i bredden av næringslivet. NPH (Nettverk for private høgskoler) har egen plass i komiteens høring, og Virke vil i dette notatet og høringen legge vekt på å se strukturreformen i et hovedorganisasjonsperspektiv.

Vi legger to hovedpremisser til grunn i dette høringsnotatet:

- 1. Struktur er viktig, men det er i samspillet med andre virkemidler og tiltak vi kan påvirke og vurdere effekten av strukturendringene**
- 2. Faglig kvalitet og relevans er det overordnede premisset for målsettinger innen høyere utdanning**

Helhetlig tilnærming

Resultatet av strukturreformen vil isolert sett hovedsakelig komme i form av færre og større institusjoner. Siden også denne reformen har kvalitet som det bærende prinsippet, må vi ha en helhetlig tilnærming til de ulike prosessene som vil avgjøre kvalitet og relevans i høyere utdanning. Først og fremst vil det nye finansieringssystemet og stortingsmeldingen om utdanningskvalitet være viktige.

Den statlige og politiske styringen av sektoren har målsettinger rettet mot arbeidsdeling, effektivitet og kvalitet. Svakheten i virkemidlene er at de gir gode insentiver til effektivitet, men mindre til arbeidsdeling og kvalitet. Strukturmeldingen er i stor grad en respons på målsettingen om bedre arbeidsdeling, og gir også bidrag til målsettinger om større effektivitet. Fortsatt ser vi at det mest krevende er å finne gode virkemidler og direkte insentiver for høyere kvalitet.

Ekspertutvalget som utredet nytt finansieringssystem for universiteter og høyskoler foreslo utviklingsavtaler med hovedelementene utvikling av kvalitet, samspill med samfunns- og næringsliv, og utvikling av institusjonens profil. Virke støttet forslaget som et skritt på veien mot en mer balansert innretning av finansieringssystemet, og vi er bekymret for at et slikt nyskapende element ikke blir tatt med i det nye finansieringssystemet.

For å styrke finansieringssystemets bidrag til målsettingen om høy kvalitet og relevans i utdanningene, har Virke blant annet foreslått at all praksis basert på en gjensidig avtale mellom institusjon og virksomhet/bedrift bør få en egen sats på studiepoengindikatoren.

Virke understreker derfor, i tråd med regjeringens budskap i Meld. St. 18, at struktur, finansieringssystem og kriterier for utdanningskvalitet må utformes som en helhetlig politikk med samme overordnet målsetting om å skape best mulig faglig kvalitet og relevans i høyere utdanning.

Helhetlig politikk for tertiær utdanning

En forståelse av høy faglig kvalitet og relevans i høyere utdanning krever en helhetlig nasjonal utdanningspolitikk på tertiært nivå. Virke har lenge forfektet en grunnleggende tanke om at tertiært nivå i Norge består av tre ulike typer utdanninger: En akademisk orientert, en profesjonsorientert og en yrkesorientert. En god utdanningspolitikk må bygge på en likeverdighet mellom disse tre typene utdanning, men med klare distinksjoner mellom utdanningstypenes egenart og funksjon. Først og fremst vil ulik orientering på utdanningene ha konsekvens for hva som vil bli vurdert som relevant og hvordan kvalitet i utdanningene blir beskrevet. Sett fra arbeidslivet er alle tre utdanningstypene nødvendig for å sikre at virksomhetene og de ansatte har kompetansen som skal sikre konkurransekraft, produktivitet og utvikling. En drøfting av strukturen for tilbud av akademisk og profesjonsorientert utdanning, må i framtiden ta hensyn til tilbudsstrukturen for yrkesorientert tertiær utdanning og se disse utdanningene i sammenheng. En bedre fordeling av ressurser mellom de tre typene tertiær utdanning må utredes.

Sterke fagmiljøer

Virke har i prosessen med stortingsmeldingen fremmet synspunktet at institusjonenes tilgang på nødvendig faglig kompetanse er et kritisk punkt og mer avgjørende for kvaliteten på utdanning og forskning enn institusjonenes størrelse og beliggenhet i seg selv. Regjeringen skriver det slik i meldingen:

"Sammenhengen mellom størrelse på fagmiljøet og forskningskvalitet avhenger av flere forhold som fagdisiplin, personalets kompetanse og finansielle betingelser" (s. 18). Virke vil understreke at en styrking av fagmiljøene ikke bare skal måles i antall årsverk i førstestillinger, men i like stor grad på internasjonal orientering og relevans for arbeidslivet. Det er også viktig å merke seg at utfordringen til fagmiljøene ikke bare er at de kan være for små, men også at de er for fragmentariske og samarbeider i for liten grad.

Meldingen peker på en hovedutfordring i å måle effekten av strukturendringer, nemlig at vurderingene baseres på et gjennomsnitt på institusjonsnivå (s. 46). For både studenter og arbeidsliv er det først og fremst kvaliteten på det enkelte fagmiljø som er avgjørende. Økonomisk/administrativ utdanning trekkes ofte fram for å belyse nødvendigheten av færre og mer robuste fagmiljøer. Virke har vært eksternt medlem i NRØA (Nasjonalt Råd for Økonomisk-Administrativ utdanning) i mange år og har god kjennskap til disse fagmiljøene. Sammenlåinger av institusjoner vil uten tvil kunne skape bedre kvalitet i både forskning og utdanning gjennom færre og sterkere fagmiljøer, men erfaringene til nå viser at resultatet like gjerne kan bli noe annet. Det vi har sett til nå er at effektivisering og arbeidsdeling har vært en betydelig sterkere motivasjon i gjennomgangen av tilbudene enn målsettingen om høyere kvalitet og relevans.

Samarbeid med arbeidslivet og livslang læring

Regjeringen har som ambisjon at "studietilbudet tilpasses ulike typer studenter og mulighet for livslang læring" (s. 19). Dette er etter vår mening et vesentlig element i samspillet mellom utdanningsinstitusjoner og arbeidsliv, men det er for dårlig fulgt opp i meldingen. Vi mener en strukturereform kan styrke institusjonenes bidrag til at høyere utdanning blir en mer integrert del av en strategi for livslang læring. Det dreier seg om å utvikle bedre tilbud for etter- og videreutdanning, men også at en mer profesjonalisert administrasjon vil kunne praktisere ordningen med realkompetansevurdering for opptak og avkorting på en mye bedre og mer effektiv måte.

Kvalitet og relevans gjennom arbeidslivspraksis

Virke vil understreke sammenhengen mellom dette målet og det regjeringen skriver i kap. 4.7.2 om "Samarbeid med arbeids- og næringsliv". Vi merker oss spesielt at meldingen fremhever arbeidslivspraksis som et tilbud som må videreutvikles. Praksis er en læringsform som bør tilbys også i studier uten obligatorisk praksis, og vi synes det er gledelig at Kunnskapsdepartementet nå vil vurdere hva som kan gjøres fra myndighetenes side for å stimulere til dette.